

l'Abellerol

Ornitòlegs catalans a Galícia: solidaritat amb la catàstrofe del *Prestige*

L'accident de l'embarcació *Prestige* a les costes de Galícia durant el passat mes de novembre ha estat un dels temes que més atenció ha protagonitzat en els darrers mesos. Les conseqüències del vessament del fuel, més enllà de les pèrdues purament econòmiques, estan resultant desastroses pel medi ambient i en especial pels ocells, els animals més perjudicats d'aquest accident.

Diversos ornitòlegs com el Francesc Moncasi van anar a Galícia a recollir aus petrolejades.

En aquest reportatge us expliquem les vivències viscudes per diversos ornitòlegs catalans que han visitat Galícia amb la intenció d'ajudar, tant en labors de neteja, búsqueda d'aus petrolejades, com en la identificació al laboratori dels nombrosos ocells morts que, dia a dia, ingressen en els centres de recuperació. Aquest article

recull diverses experiències d'aquests ornitòlegs que relaten les seves impressions davant la impotència d'aquesta catàstrofe. Malauradament, tot ells han pogut ser testimonis de l'alta mortalitat d'aus marines amb més de 20.000 ocells recollits i unes estimacions que podrien rondar al voltant dels 200.000 mil ocells morts per aquest accident. Segons el ter-

Sumari

Editorial

Mai més, però el mal ja està fet 2

Notícies 3

- Situació crítica de la Xurra i Ganga als secans de Lleida.

- Alliberament de cigonyes a la Reserva Natural de Sebes a Flix.

Ornitòlegs catalans a Galícia: solidaritat amb la catàstrofe del *Prestige* 4

Resultats de la campanya de la tardor de 2002 a l'estació de Canal Vell 7

Campanya de captura i seguiment d'una espècie en perill: el Mussol cavador *Athene cunicularia* 8

Novetats avifaunístiques

Crònica Ornitològica
Juliol - Desembre 2002 10

Novetats bibliogràfiques

- *Atlas de las aves invernantes de Madrid 1999-2001* 14

- *Atlas dels ocells nidificants d'Andorra* 15

Obituari

Francisco Hernández
Carrasquilla 15

Agenda 16

cer informe de SEO/BirdLife l'incident del *Prestige* suposa el segon accident més greu que ha tingut lloc a les costes atlàntiques pel que fa a mortalitat d'aus aquàtiques. D'entre les espècies més afectades cal destacar l'alta xifra de Somorgollaires (més de 11.000 exs.), Gavots i Frarets, aquests darrers amb més de 3.000 exs. recollits.

EDITORIAL

l'Abellerol

Butllet de contacte del
Institut Catal d'Ornitologia
n m. 18
hivern 2002-03

Comit Editorial
Raí Aym
Gabriel Gargallo

Responsables de seccions
Ricard Gutierrez
Carles Barriocanal

Col·laboradors
David Bigas, Joan Estrada,
Hugo Framis, Abel Julien,
Vittori Pedrochi, Sergi Sales,

Disseny i maquetaci
Lluc Juli

Edita
Institut Catal d'Ornitologia

Museu de Zoologia
Passeig Picasso, s/n
08003 Barcelona
Tel.: 93 319 42 79

C/ Girona, 168, ent. 5a
08037 Barcelona
Tel.: 93 458 78 93

Correu electrònic: ico@ornitologia.org
Pàgina web: www.ornitologia.org

L'Institut Catal d'Ornitologia (ICO) és una entitat constituïda amb la finalitat de promoure l'estudi i seguiment de les poblacions d'ocells que nien, migren o hivernen a Catalunya, així com de fomentar la seva conservació.

© 2003 Institut Catal d'Ornitologia
Dipòsit Legal: 12371-01
ISSN: 1579-3400
Fotomecànica: Aura Digit
Impressió: Gràfiques Barceloneta

Les opinions dels autors de les col·laboracions que apareixen en aquest butllet corresponen exclusivament al seu criteri personal, excepte les que siguin el seu caràcter de directius de l'ICO.

Mai més, però el mal ja està fet

Com sabeu, l'ICO s'ha caracteritzat des dels seus inicis per no posicionar-se sobre qüestions proteccionistes, ecologistes o reivindicatives en l'àmbit de la defensa del medi ambient. Existeixen dotzenes d'associacions que desenvolupen aquesta tasca molt millor que nosaltres i, sempre que ha estat possible, els hem ofert la nostra col·laboració tècnica per ajudar-los en un objectiu que, òbviament, compartim. A més, alguns dels membres de l'ICO també lluiten de forma individual o com a membres d'aquestes associacions per la defensa del nostre patrimoni natural però l'ICO com a institució sempre ha preferit mantenir-se en un segon pla.

El cas flagrant del *Prestige*, però, ens obliga a fer una trista excepció. En aquest Abellerol trobareu un extens article sobre el dany quantitatiu i qualitatiu que ha representat el vessament de petroli sobre les aus marines a la costa gallega i les altres comunitats autònomes afectades. Les dades són esfereïdores però allò que volem comentar en aquest Editorial és la insultant actitud dels nostres suposats representants polítics, en concret del Govern Espanyol i de la Xunta de Galícia.

Mentre els mitjans de comunicació de tot Europa miraven cap a la costa gallega, el president de Galícia estava absent, el senyor ministre minimitzava l'accident i el president del govern espanyol trigava mesos a fer acte de presència a les zones afectades, en una actitud sobèrbia que li permetia la seva majoria absoluta. En els mesos posteriors, els representants del govern espanyol i la Xunta han continuat sense mostrar el més mínim senyal d'autocrítica ni d'humilitat davant de la magnitud de la tragèdia. Probablement, l'actitud dels representants d'aquestes institucions no és més que el reflex del desinterès general de bona part de classe política pels temes mediambientals, accentuat això sí, per la impunitat que es pot permetre el qui no necessita donar explicacions a ningú.

Probablement, si el desastre només hagués afectat les aus i no l'activitat econòmica dels pescadors, mariscadors i el sector turístic, ni tan sols hi hauria hagut tanta polèmica als mitjans de comunicació. Després de tot, per què serveixen 200.000 aus marines si no ens donen diners? L'escassa preocupació real per al medi ambient que mostren molts líders polítics - des del nivell local al global - està arribant a un punt en el que ja ni tan sols necessiten dissimular. Als Estats Units, en la dècada dels noranta hauria estat un autèntic escàndol insinuar que es volien fer perforacions petrolíferes als parcs nacionals i reserves d'Alaska. Actualment, es fan aquestes propostes amb total impunitat. Això sí: es fan pel bé nacional i oposar-s'hi és una actitud poc patriòtica.

Lògicament, no hem de tolerar que mai més torni a passar una tragèdia com aquesta però el mal que s'ha fet ningú no el repararà, per molt chapapote que es pugui treure. D'aquí uns quants anys, la costa gallega tornarà a semblar normal però tots sabem que les 200.000 aus marines que ara han estat petrolejades no tornaran a veure les seves colònies de cria aquesta primavera.

NOT CIES

Situació crítica de la Xurra i la Ganga als secans de Lleida

El passat 21 de gener es va realitzar un cens simultani de Xurra *Pterocles orientalis* i Ganga *Pterocles alchata* a la Plana de Lleida, realitzat pel Centre Tecnològic Forestal de Catalunya per encàrrec del Departament de Medi Ambient i amb la col·laboració de membres de l'ICO.

En total es van mostrejar 6 sectors diferents on es té constància de la presència d'aquestes espècies en els últims anys. Aquests sectors van ser: secà d'Alguaire-Almenar, secà de Castelló de Farfanya-Balaguer, secà d'Alfés, secà de Mas de Melons, secà de Carrassumada-Sunyer i el secà de la Granja d'Escarp-Seròs.

Pel que fa a la Ganga es van observar entre 90 i 118 exemplars repartits entre el secà d'Alfés (60-88 exemplars) i el secà de Mas de Melons (30 exemplars). Aquesta xifra ratifica les últimes estimes poblacionals de l'espècie a Catalunya, que la situen entorn a les 50-60 parelles. Aquesta població representa la meitat de la població catalana a finals del vuitanta, moment en que s'estima-va un població de 100-120 parelles.

Cal destacar que en el cens d'enguany el grup més gran observat només constava de 53 individus, justament en una època en què l'espècie és extremadament gregària. Aquesta dispersió dels grups hivernals ens indica una manca d'hàbitat òptim per a l'espècie al no disposar de guarets de grans dimensions

en les zones tradicionals d'hivernada.

Pel que fa a la Xurra, en el cens realitzat no es va localitzar cap individu en les zones conegudes d'hivernada, com ara el secà d'Alguaire-Almenar i el secà de Carrassumada-Seròs. Aquesta dada es força preocupant, si tenim en compte que ens trobem davant d'una de les espècies d'ocell més amenaçada a Catalunya amb una població reproductora estimada en 10-15 parelles. Els canvis produïts en aquestes zones (transformacions al regadiu en el sector de Carrassumada-Seròs i concentracions parcel·làries del sector Alguaire-Almenar) segurament es troben darrera d'aquest resultat. Tot i això, caldrà esperar a l'època de reproducció per fer una valoració de la situació de l'espècie.

Alliberament de cigonyes a la Reserva Natural de Sebes a Flix

En el marc d'un projecte de reintroducció de cigonyes a les Terres de l'Ebre, el passat dia 2 de març es van alliberar diversos exemplars. Després d'estar dos anys en captivitat, i un cop han perdut l'instint migrador, s'intentarà que aquests exemplars s'estableixin per tota la reserva i per la vall de l'Ebre, amb la intenció que creïn una població reproductora.

El projecte es va iniciar l'abril de 2001, quan tècnics del Centre de Recuperació de Fauna de Vallcalent (Lleida) del Departament de Medi Ambient i de l'associació Trenca, van recuperar els darrers polls en néixer (els que tenen més probabilitats de morir), dels nius de la catedral de Lleida. Després d'alimentar-les durant dos mesos, les cigonyes van ser traslladades a un gran aviari construït a la Reserva Natural de Sebes (Flix) amb el finançament de la Fundació Territori i Paisatge, on han estat a càrrec del grup de Natura Freixe des del juny de 2001. Un cop passats dos hiverns seguits han perdut l'instint migrador i és previst que s'estableixin inicialment als nius que s'han instal·lat durant les darreres setmanes a la reserva de Sebes.

Vine, Mira i Descobreix les darreres novetats a la primera fira ornitològica i de la natura a Catalunya.

LOOKBIRD

FIRA DELS OCELLS I LA NATURA

www.lookbird.com

Figueras, 30/4 al 4/5 de 2003

Fòrum ornitològic Marató ornitològica Concurs d'identificació
Concurs de dibuix-Concurs de digiscoping Concurs de fotografia

REPORTATGE

Ornitòlegs catalans a Galícia: solidaritat amb la catàstrofe del *Prestige*

El passat 13 de novembre l'embarcació *Prestige* es va esfondrar a 28 milles de les costes gallegues, prop del cap de Finisterre, amb 77.000 tones. Les conseqüències, tant ecològiques com polítiques i econòmiques a tot nivell han estat abastament tractades als mitjans de comunicació. En aquestes pàgines hi trobareu una síntesi d'algunes experiències viscudes per ornitòlegs catalans que van anar a Galícia per col·laborar en les tasques de rescat d'aus petrolejades.

Cent dies després del trist accident del *Prestige* ningú no nega que una de les poques coses positives que ha aportat aquest desastre ecològic ha estat la solidaritat popular. Milers de persones, vingudes pràcticament de tot el món, han visitat Galícia amb el cor encogit per ajudar en les tasques de neteja, salvament d'animals o simplement en labors logístiques de coordinació de voluntaris.

Atés que un dels principals afectats pel vessament de fuel són les aus marines, diversos ornitòlegs catalans han visitat Galícia amb la intenció d'ajudar en les tasques de recollida d'aus. Un dels primers ornitòlegs que es va topar de cara amb les conseqüències del *Prestige* és Fran Trabalón, ornitòleg de la Garrotxa que casualment es trobava de vacances per la zona. "No hi vaig anar expressament; de fet ja era allà. A principis de novembre vaig començar un viatge observant la migració dels ocells a l'illa d'Ouessant, i vaig anar baixant per la costa atlàntica fins a l'estuari de l'Eo. La primera marea negra va arribar quan era a Gijón. Hi havia molt caos arreu i vaig estar recollint aus, primer amb els guardes de la Xunta; després amb un col·lectiu ecologista de O'Grove, i finalment amb SEO/BirdLife a la Corunya". En aquesta darrera localitat, Fran va coincidir amb en Jaume Ramot, ornitòleg del grup *Sterna* de Platja d'Aro, que va estar 11 dies a la zona compresa entre Estaca de Vares i Finisterre on cada dia feien un trajecte de costa diferent. En Jaume valora molt positivament l'experiència i reconeix que si pogués hi tornaria. Segons ell, hi havia desorganització entre els voluntaris de

Ricard Gutiérrez al laboratori de necropsies de la universitat de la Corunya.

neteja de les platges, però, en canvi, les tasques de recollida d'ocells coordinades per SEO/BirdLife van ser exemplars i modèliques: "Al centre de recuperació d'Oleiros, tot i que una mica desbordats, crec que feien una feina correcta. I la coordinació diària al centre de Sada va ser molt eficient. Per cada trajecte omplíem unes fitxes amb les espècies vives i mortes, l'estat de les platges i un munt de dades interessants".

Durant aquells mateixos dies també van anar a Galícia una petita expedició d'ornitòlegs del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà, al capdavant dels quals hi havia en Jordi Martí. Van visitar diverses localitats de la costa entre Camariñas i Malpica de Bergantiños (ria de Camariñas, platja d'Area do Vila, Arou, Camelle, platja de Traba, Laxe, ria del Anllons, platja de Balares, platja de Seiruga, etc.) amb la intenció

de rescatar aus contaminades. "Vàrem poder fer una mica de feina - no gaire - perquè portàvem el vehicle i tot el material que calia per a recollir les aus. Teníem telèfons de contacte (servei de recollida d'aus, centre de Santa Cruz de Oleiros ...). El més important, però, va ser poder treballar sota la coordinació de José Luis Rabuñal Patiño, que en tot moment ens va acompanyar i assessorar. La situació que es vivia en aquells moments a Costa da Morte era senzillament vergonyosa. Potser la millor de les feines era donar ànims i suport a la gent del país. La gent agraià molt la nostra presència".

A principi de desembre Ricard Gutiérrez, director de les reserves naturals del delta del Llobregat, va anar a Galícia durant 10 dies. La seva presència va ser sol·licitada oficialment per SEO/BirdLife i la Universitat de la Corunya i hi

va anar com a col·laboració del Departament de Medi Ambient de la Generalitat. Un cop allí, es va fer càrrec de l'anàlisi dels cadàvers trobats a la zona. La feina que va dur a terme va ser la identificació, classificació, datació, sexatge, obtenció de biometries i suport en les necròpsies dels exemplars trobats morts al litoral gal·lec. Segons explica ell mateix "el protocol de les necròpsies va ser muntat per K. Camphuysen i M. Heubeck, dos especialistes europeus en la matèria, i modelat després per tècnics del *Point Reyes Bird Observatory*. Per la nostra part vam acabar de perfilar una recollida de dades que havia estat magistralment organitzada per SEO/Birdlife amb la valuosa participació dels voluntaris de la Universitat de la Corunya. En la visita que vaig fer a O Campiño, vaig comprovar que el dispositiu muntat per la IFAW (*International Foundation for Animal Welfare*) no era únicament impressionant i eficient, sinó que esdevenia un precedent per a casos futurs". La feina del Ricard va ser feixuga i durant els dies d'estada van passar per les seves mans més de 1.000 ocells de diverses espècies. Entre les espècies més rares aleshores va arribar un *Oceanodroma leucorhoa* i un *Catharacta* rar que finalment es va classificar com una femella subadulta de *skua*.

David Bigas i Joan Castelló van substituir el Ricard durant la segona meitat de desembre i bona part del mes de gener. En aquest període va ser quan va augmentar considerablement el ritme d'entrada d'ocells morts. Segons comenta el David: "Jo vaig veure pocs ocells morts a les platges, però hi havia dies que n'en-

Algunes gavines presentaven taques de fuel arreu del cos.

Fran Trabalkin

traven més de 300, tot i que la mitjana devia estar al voltant del centenar. En total vaig examinar més de 3.500 exemplars". Tot i la duresa del treball, el David creu que l'experiència ha valgut la pena: "Estic molt satisfet, a nivell personal, de la relació amb tota la gent de la Corunya, tant l'equip de la Facultat a Zapateira, com del centre de recuperació d'Oleiros, de l'Hostal i múltiples bars, com O'Reventón, on em vaig fer força popular i em feien sentir valorat i estimat. També destacaria tot el que he après relacionat amb els ocells marins, especialment pel que fa referència a identificació, datació i mudes".

A la Universitat de la Corunya, el David va coincidir amb Josep Manel Arcos, el qual, com a especialista en aus marines, va estar a Galícia diversos dies en representació del grup de recerca de Da-

niel Oro a l'IMEDEA (Institut Mediterrani d'Estudis Avançats) a petició dels dos grups amb els quals col·laboraven (SEO i Universitat de Vigo), inicialment per donar un cop de mà genèric a la gent que treballava en el tema del *Prestige* per part de SEO i per part de la Universitat de Vigo. Amb el grup de la universitat va treballar en un projecte per avaluar la mortalitat d'aus marines causada pel *Prestige*, mitjançant l'alliberament d'uns blocs de fusta que imitaven la deriva d'un ocell, amb l'objectiu de veure quina proporció dels ocells morts es recullen a les costes (treball en curs). També va col·laborar en la classificació de cadàvers al centre de Cotoredondo. Durant l'estada a Galícia el Josep Manel va visitar nombroses platges de les províncies de la Corunya i Pontevedra, així com els centres de recuperació de Campiño (on anaven a parar els ocells vius), Cotoredondo (lloc de destí dels ocells morts a Pontevedra) i Oleiros (centre d'ingrés dels ocells morts a la Corunya, i lloc de trànsit per als vius), i els laboratoris on practicaven necròpsies a la Universitat de la Corunya.

A part de la feina especialitzada en aus, també hi ha ornitòlegs com Francesc Moncasí de Lleida que hi van anar amb la finalitat de netejar "chapapote". Va ser una expedició organitzada pels Bombers de la Generalitat de Catalunya en què van participar més de 230 bombers, d'entre els quals també hi havia altres com-

Desenes d'aus aquàtiques mortes arribaven diàriament al laboratori de la universitat de la Corunya.

David Bigas

REPORTATGE **Ornitòlegs catalans a Galícia: solidaritat amb la catàstrofe del Prestige**

panys ornitòlegs com el Xavier Jiménez del GEPEC. Sobre el perquè de la seva estada, el Francesc ho resumeix d'aquesta manera: "Estava indignat i ofès amb les autoritats, especialment per la manipulació de la informació i també tenia ganes d'ajudar i veure-ho per mi mateix". El Francesc, a part de netejar *chapapote*, també va coincidir amb un company de carrera d'enginyeria forestal i el va ajudar a valorar l'estat de les platges de l'illa d'Ons i a fer un mapa de les prioritats de neteja en funció de l'afectació de fuel i la dificultat d'accedir-hi, ja que aquest mapa encara no estava elaborat. Tot i la desorganització general que ha caracteritzat les tasques de neteja, considera satisfactòria la tasca efectuada pels voluntaris: "Cal tenir en compte que la participació del Ministeri de Medi Ambient era anecdòtica, bàsicament limitada al personal dels parcs naturals i l'exèrcit només era present en forma significativa en algunes zones, però amb una organització autònoma i sense que es fessin càrrec dels voluntaris".

Recollides més de 21.000 aus marines

Desgraciadament el nom de l'embarcació *Prestige* ha fet mèrits suficients per compartir un lloc en els rècords mundials sobre la mortalitat provocada en aus marines. Ara per ara s'ha guanyat l'honor de figurar en el llistat d'altres bucs il·lustres com l'*Exxon Valdez*, que va provocar la mort d'unes 250.000 aus a les costes d'Alaska el març de 1989, o l'*Erika* a la Bretanya francesa el 1999, amb unes 200.000 baixes.

El tercer informe publicat per SEO/Birdlife disponible a www.seo.org i amb dades actualitzades fins al dia

Gavots i somorgollaires en el centre de recuperació de O Campi o, Pontevedra.

Francesc Moncasí

Diversos ornitòlegs van anar a Galícia a recollir chapapote; aquí una imatge de l'illa d'Ons.

16 de febrer de 2003 comptabilitza un total de 21.538 aus recollides de 71 espècies diferents, i s'estima que el fuel ha provocat una mortalitat d'entre 100.000 i 200.000 d'exemplars. Per tant, de moment es tractaria de la segona mortalitat per marea negra més gran mai enregistrada a les costes atlàntiques després de l'accident de l'*Erika*.

Dels 21.538 exemplars recollits 15.977 corresponen a ocells morts i 5.561 a ocells vius. D'aquesta xifra més de la meitat són Somorgollaires *Uria aalge* amb 11.304 exemplars, seguits del Gavot *Alca torda* amb 3654 ex. i del Fraret *Fratercula arctica* amb 3.584 exemplars.

Agraïments

Aquest reportatge ha estat possible gràcies a la col·laboració de diverses perso-

nes que han contestat un formulari i a més han aportat imatges de diversos llocs de Galícia. Hem d'agrair la col·laboració dels següents companys: J.M.Arcos, D.Bigas, A.Burgas, R.Gutiérrez, F.Moncasí i J.Ramot. Moltes gràcies a tots.

Fonts consultades

Bentz, G. 2001. Marée noire de l'*Erika*. Premier bilan d'un désastre pour les oiseaux marins. *Ornithos* 8: 26-29.

Ford, R.G., Bonnell, M.L., Varoujean, D.H., Page, G.W., Carter, H.R., Sharp, B.E., Heinemann, D. & Casey, J.L. 1993. Total direct mortality of seabirds from the Exxon Valdez oil spill. *Proceedings of the Exxon Valdez oil spill symposium*, p. 684-711. Anchorage, Alaska, February 2-5, 1993.

Piatt, J.F. & Ford, R.G. 1993. How many seabirds were killed by the Exxon Valdez oil spill? *Proceedings of the Exxon Valdez oil spill symposium*, p. 712-719. Anchorage, Alaska, February 2-5, 1993.

SEO/BirdLife. 2003. La catàstrofe del petrolier *Prestige* y su impacto sobre las aves marinas. Tercer informe (enero-febrero 2003). http://www.seo.org/2002/prestige/informe_2003-02-20.pdf (23 febrer 2003).

Ricard Gutiérrez

CAMPANYES DE TARDOR

Resultats de la campanya de la tardor de 2002 a l'estació de Canal Vell

Sergi Sales, responsable de la campanya de Canal Vell, fa un resum del que ha estat l'onzena campanya de migració postnupcial de passeriformes, realitzada a l'estació biològica de Canal Vell a Deltebre.

Entre el 4 d'agost i l'1 de desembre de 2002 es va realitzar la 11ª campanya de tardor a l'Estació Biològica del Canal Vell, delta de l'Ebre. Es van utilitzar un total de 21 xarxes japoneses (210 m), obertes tots els dies d'aquest període, excepte quan les condicions meteorològiques ho impedièren, sense l'ús de cap tipus de reclam ni cap altre mètode d'atracció i mantenint constant la situació de les xarxes respecte els anys anteriors. Es van fer 5.449 primeres captures (6ª millor campanya) a més d'uns 1.500 controls, de 54 espècies diferents. En comparació amb la tardor del 2001 es va produir un descens important (6.841 primeres captures, 1.394 menys); aquest descens en gran part s'atribueix al Rossinyol bord *Cettia cetti* que ha tingut el mes d'octubre més flux dels darrers anys (és el mes on predominen les captures d'aquest ocell). L'espècie més anellada va ser la Boscarla de canyar *Acrocephalus scirpaceus* amb 1.517 exs., seguida del Mosquiter comú *Phylloscopus collybita* amb 903 primeres captures i el Pardal comú *Passer domesticus* amb 693.

Cal destacar la captura d'una Bosqueta pàl·lida *Hippolais pallida opaca* segon anellament per a Catalunya i primera citació per al delta de l'Ebre; una Boscarla dels arrossars *Acrocephalus agricola*, quart anellament per a Catalunya i segon per al Delta; un Mosquiter ibèric *Phylloscopus ibericus*, una Bosqueta icterina *Hippolais icterina* i un Escorxadador *Lanius collurio*.

Es van recuperar 12 ocells amb anelles estrangeres dels països següents: Boscarla de canyar (2 alemanyes, 1 belga i 1 txeca), Cotxa blava (2 belgues i 1 holandesa), Boscarla dels joncs (1 holandesa i 1 belga), Boscarler comú (1 francesa), Blauet (1 alemanya) i Repicatalons (1 letona).

La campanya d'aquest any es va caracteritzar pels baixos valors obtinguts pel Rossinyol bord (333 primeres captures per 1.495 al 1995 per exemple) i la continuada regressió que està experimentant el Boscarler comú *Locustella luscinioides*. En comparació amb l'any 2001 també es va produir una davallada en el nombre de captures del Trist, el Pit-roig, el Blauet i la Cotxa blava. Les es-

pècies del gènere *Acrocephalus*, en canvi, es van mantenir amb valors molt semblants a l'any 2001 pel que fa a captures. Només el Mosquiter comú i el Teixidor van presentar captures superiors a les de l'any anterior.

Finalment comentar que es van capturar 5 exemplars de Repicatalons de l'amenaçada subespècie *whiterbyi* (4 en el 2001).

Agraïments

La campanya es va realitzar gràcies a l'ajut del Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya i al Parc Natural del Delta de l'Ebre. Hem de donar les gràcies a tots aquells col·laboradors que al llarg d'aquests 4 mesos van passar per l'E.B. de Canal Vell: J. Antó, L. Gay, J. Ferrer, F. Dumé, J. Pons, M. Llobet, F. Carbonell, J. Piccardo, A. Roca, J. A. Calero, M. Bonilla, R. Garcia, L. Estrada, Yago, Josep Maria, Jalo, I. Sanchez. Les tasques d'anellament han estat realitzades per Oriol Baltà, Oriol Clarabuch i Sergi Sales.

SERGI SALES
anella@ornitologia.org

Esp cie	Anellaments	Esp cie	Anellaments	Esp cie	Anellaments
Martinet menut <i>Ixobrychus minutus</i>	6	Rossinyol comú <i>Luscinia megarhynchos</i>	7	Tallarol capnegre <i>Sylvia melanocephala</i>	1
Rasclet <i>Rallus aquaticus</i>	2	Cotxa blava <i>Luscinia svecica</i>	158	Tallareta vulgar <i>Sylvia communis</i>	18
Polla d'aigua <i>Gallinula chloropus</i>	1	Cotxa fumada <i>Phoenicurus ochruros</i>	13	Tallarol gros <i>Sylvia borin</i>	9
Xivitona <i>Actitis hypoleucos</i>	1	Cotxa cua-roja <i>Phoenicurus phoenicurus</i>	24	Tallarol de casquet <i>Sylvia atricapilla</i>	38
Cucut <i>Cuculus canorus</i>	2	Merla <i>Turdus merula</i>	2	Mosquiter comú <i>Phylloscopus collybita</i>	903
Oliba <i>Tyto alba</i>	1	Tord <i>Turdus philomelos</i>	40	Mosquiter ibèric <i>Phylloscopus ibericus</i>	1
Enganyapastors <i>Caprimulgus europaeus</i>	1	Rossinyol bord <i>Cettia cetti</i>	333	Mosquiter de passa <i>Phylloscopus trochilus</i>	81
Blauet <i>Alcedo atthis</i>	86	Trist <i>Cisticola juncidis</i>	10	Papamosques gris <i>Muscicapa striata</i>	1
Puput <i>Upupa epops</i>	4	Boscarler comú <i>Locustella luscinioides</i>	28	Mastegatxes <i>Ficedula hypoleuca</i>	129
Colltort <i>Jynx torquilla</i>	1	Boscarla mostatxada <i>Acrocephalus melanopogon</i>	53	Teixidor <i>Remiz pendulinus</i>	56
Oreneta de ribera <i>Riparia riparia</i>	21	Boscarla dels joncs <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	38	Escorxadador <i>Lanius collurio</i>	1
Oreneta vulgar <i>Hirundo rustica</i>	273	Boscarla dels arrossars <i>Acrocephalus agricola</i>	1	Estornell vulgar <i>Sturnus vulgaris</i>	4
Titella <i>Anthus pratensis</i>	3	Boscarla de canyar <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	1.517	Pardal domèstic <i>Passer domesticus</i>	697
Cuereta groga <i>Motacilla flava</i>	2	Balquer <i>Acrocephalus arundinaceus</i>	92	Pardal xerrrec <i>Passer montanus</i>	244
Cuereta blanca <i>Motacilla alba</i>	2	Bosqueta pàl·lida <i>Hippolais pallida opaca</i>	1	Verdum <i>Carduelis chloris</i>	177
Cargolet <i>Troglodytes troglodytes</i>	2	Bosqueta icterina <i>Hippolais icterina</i>	1	Cadenera <i>Carduelis carduelis</i>	1
Pardal de bardissa <i>Prunella modularis</i>	2	Bosqueta vulgar <i>Hippolais polyglotta</i>	11	Repicatalons <i>Emberiza schoeniclus</i>	247
Pit-roig <i>Erithacus rubecula</i>	93	Tallarol de garriga <i>Sylvia cantillans</i>	8	Quelea <i>Quelea quelea</i>	1
				TOTAL	5.449

Taula 1. Nombre de primeres captures efectuades a la campanya de tardor de Canal Vell durant l'any 2002

REPORTATGE

Campanya de captura i seguiment d'una espècie en perill: el Mussol cavador *Athene cunicularia*

Durant l'estiu de 2002 el nostre company Hugo Framis va tenir l'oportunitat de treballar amb l'equip de recuperació del Mussol cavador *Athene cunicularia hypugaea* del Servei Canadenc de Fauna (CWS), que en aquesta ocasió feien el seguiment de l'espècie al Parc Nacional de Grasslands (GNP), província de Saskatchewan. En aquest reportatge s'expliquen aspectes metodològics i els objectius d'aquest estudi.

El Mussol cavador *Athene cunicularia hypugaea* va ser classificada com a espècie en perill l'any 1995 pel Comitè de l'Estat de la Vida Salvatge Amenaçada al Canadà -COSEWIC-¹. Els biòlegs del CWS fa més d'una dècada que porten a terme un ampli programa de conservació, recerca i divulgació sobre l'espècie, la qual actualment només nidifica al sud de les províncies de Saskatchewan i Alberta². S'ha constatat que la població d'aquest mussol disminueix dràsticament, i s'ha passat de les més de 3.000 parelles nidificants l'any 1978 a menys de 1.000 en l'actualitat. En els darrers deu anys la reducció ha estat de

més del 20% anual, amb una taxa de retorn dels adults a les àrees de cria d'un 40-55% i un reclutament del 6%².

El Mussol cavador és una espècie de les praderies. Recentment, s'ha determinat que les poblacions de mussols canadencs fan hivernada al sud de Texas i a la costa i centre de Mèxic². Cria exclusivament a la foscor dels caus subterranis, indret que el Mussol Comú només utilitza esporàdicament a casa nostra³, aprofita antigues cavitats de gossets de les praderies (*Cynomys* sp), coiots (*Canis latrans*) o teixons (*Taxidea taxus*) per fer-hi el niu. Al Parc Nacional de Grasslands, un dels pocs redutes canadencs amb pastures ben conservades i colònies de gossets de les praderies, els mussols cavadors hi troben l'hàbitat ideal.

Els factors responsables de la davallada del mussol cavador són diver-

Geoff Holroyd

Mussol cavador *Athene cunicularia hypugaea*.

sos. D'una banda, la reducció de l'hàbitat per fragmentació i degradació. Aquesta fragmentació de l'hàbitat disminueix la disponibilitat d'aliment i de proveïdors de caus Així mateix, augmenta el risc de predació tant per als adults com per als joves en augmentar els marges⁴. D'altra banda, la baixa productivitat. La mitjana d'ous per posta al Canadà és de 9 ous, dels quals 8 de mitjana eclosionen i, depenent de l'any, entre 3 i 5 polls arriben a sortir del niu². Normalment només 2 joves arriben al moment de la migració (Holroyd, com. pers.).

Altres factors que augmenten aquesta tendència negativa són les col·lisions amb vehicles i els pesticides que limiten les preses, la persecució i la pèrdua d'hàbitat en migració i a les zones d'hivernada².

Els objectius d'aquesta campanya eren conèixer la productivitat de les parelles que nien al parc; capturar individus adults per anellar-los i posar-los transmissors de cua; comprovar l'efectivitat del muntatge a la cua; capturar individus joves per anellar-los, fent ús d'un nou parany; recollir egagròpiles per analitzar la dieta; i, finalment, recollir plomes per fer l'anàlisi d'isòtops estables per determinar l'origen d'aquests mussols migradors.

Les observacions dels mussols es van fer des dels turons propers a les colònies de gossets. Una vegada determinats els nius on treballar, baixàvem de la nostra talaia i ens endinsàvem dins la colònia, on ja s'havia donat l'alarma col·lectiva. Col·locàvem els paranys, recollíem plomes i egagròpiles de l'entrada del cau per a futures anàlisis i tor-

nàvem al punt d'observació. El parany utilitzat per atrapar els adults és un giny basat en el mecanisme de la ballesta (vegeu Foto 2), fet expressament amb les dimensions justes per capturar musols, que en disparar-se esdevé una estructura en forma de cúpula.

Als adults capturats se'ls posava una anella d'alumini numerada amb tanca de seguretat en una pota i, a l'altra, una anella alfanumèrica amb coloració diferenciada per sexes, edats -poll/adult- i províncies. Se'ls prenién certes mesures alars i se'ls col·locava el transmissor a la cua: un aparell de curta durada (4 setmanes de vida) i pes reduït (1,25 gr). En la mesura del possible, la manipulació se'ls feia col·locats dins un tub de cartró per minimitzar l'estrès dels ocells.

El parany per capturar joves consisteix en una gàvia rectangular de tela metàl·lica rígida que té una porta a cada extrem i que només s'obre cap a dins (vegeu Foto 3). D'aquesta manera, col·locant el parany a la boca del cau, hi ha la possibilitat d'atrapar els adults quan intenten entrar al cau per alimentar els polls, i, sobretot, la d'atrapar els polls quan aquests intenten sortir per ser alimentats.

Quant als objectius plantejats en l'estudi del Mussol cavador d'enguany al GNP, es pot considerar que ha estat una temporada amb èxits relatius.

Els transmissors de cua no han funcionat tan bé com hauríem volgut. La segona setmana vam recuperar els 6 aparells. En cinc casos es van trobar les plomes centrals de la cua amb els transmissors i en una ocasió el transmissor sol; en el primer cas, es pot especular sobre la causa de la pèrdua dels transmissors: una possibilitat és que els musols haguessin mudat les plomes, ja que els adults fan una muda completa de les plomes de vol abans de la migració postnupcial, o bé que se les haguessin arrencat ells mateixos perquè el transmissor els resultava una molèstia.

En el cas dels nous paranyes per a joves, sembla que aquests són una bona eina per capturar-los.

Pel que fa a les parelles del parc que han tingut èxit reproductor, enguany hi ha hagut una productivitat prou important, una mica superior a 4 polls/pare-

lla -en una ocasió vam veure un niu amb 8 polls-.

Per contra, el futur de l'espècie al Canadà sembla bastant pessimista. Hi ha massa factors que redueixen les poblacions existents, que fan difícil el reclutament de nous individus. El fet que sigui una espècie migradora agreuja aquesta situació.

Com diu el cap de l'Equip de Recuperació del mussol cavador del CWS, el Dr Geoff Holroyd, "there is no magic bullet" (no hi ha un remei miraculós). La pèrdua d'aquest mussol al Canadà no depèn d'un únic motiu, sinó que hi ha molts factors que hi intervenen. La seva recuperació és una tasca difícil, que demana seguir investigant i dedicant esforços de conscienciació dels propietaris de terres i de les administracions.

Agraïments

A Helen Trefry i el Dr Geoff L. Holroyd, secretariat i cap de l'equip de recuperació del Mussol cavador del Servei Canadenc de Fauna (CWS), respectivament, per donar-me l'oportunitat de col·laborar amb ells i per compartir la seva valuosa experiència amb mi.

Referències

¹ Wellicome, T.I. and G.L. Holroyd. 2001. The second International Burrowing Owl Symposium: background

and context. *J. Raptor Res.* 35 (4): 269-273.

² Holroyd, G.L. 2001. Conservation of the Burrowing Owl in Western North America. Abstracts of the 4th Eurasian Congress On Raptors. Seville, Spain. P. 91.

³ Muntaner, J et al. 1982. *Atles dels ocells nidificants de Catalunya i Andorra*. Ed. Ketres. Barcelona.

⁴ Skeel, M.A. et al. 2001. A population decline recorded by operation Burrowing Owl in Saskatchewan. *J. Raptor Res.* 35 (4): 371-377.

HUGO FRAMIS

Sant Antoni, 17, 1r
08301 Matar (Barcelona)
hugoframis@yahoo.com

Ballesta activada davant del cau (50cm d'alçada x 100cm d'amplada de l'arc).

Hugo Framis

Parany per capturar polls amb quatre polls i una femella.

Hugo Framis

NOVETATS AVIFAUN STIQUES

Crònica ornitològica Juliol - Desembre 2002

Una tardor i principi d'hivern marcat per un bon nombre de limícoles divagants americans i asiàtics, així com algunes citacions força sorprenents que remarquen l'interès ornitològic de les nostres contrades. Per a més informació consulteu la web **Rare Birds in Spain** (www.rarebirdspain.net).

Juliol

Set parelles d'**Agró blanc** *Egretta alba* van niar al delta de l'Ebre, l'únic indret de cria de la Península i es van anellar set polls a mitjans de mes. En aquesta mateixa localitat van criar fins a 23 parelles de **Capó reial** *Plegadis falcinellus* i es van anellar nou polls. Fora d'aquest delta, el dia 5 es van citar tres adults d'**Agróblanc** *Egretta alba* en plomatge d'estiu al Llobregat que van restar a la zona fins al dia 8. El dia 18 va aparèixer un **Martinet dels esculls** *Egretta gularis* a la Punta de la Banya, delta de l'Ebre, que es va observar a la zona durant aquest mes. Curiosament, el dia 17 es va trobar mort en un niu de la colònia de Buda un possible poll híbrid amb **Martinetblanc** *Egretta garzetta*, de coloració grisa. Per primer cop, que es conegui a Catalunya, es van produir observacions d'híbrids entre **Ànec canyella** i **Oca egípcia** *Tadorna ferruginea* x *Alopochen aegyptiacus*: dos juvenils aparegueren al delta de l'Ebre el dia 23 de juliol a Buda i després a les salines de la Tancada a partir del dia 27 de juliol i fins al 21 d'agost. Un exemplar adult de fase clara de **Falcó de la reina** *Falco eleonorae* va ser vist el dia 24 sobrevolant els arrossars de Secanella, prop de Deltebre. El dia 22 va arribar un **Tèrrit de Temminck** *Calidris temminckii* també al delta de l'Ebre; l'endemà encara hi era i altres van ser citats a partir del dia 25 als aiguamolls de l'Empordà, i del dia 26 al Llobregat, on s'aplegaren fins a sis exemplars el dia 31. Sis exemplars de **Siseta** *Tringastagnatilis* foren detectats al Garxal, delta de l'Ebre, el dia 3, mentre que el dia 5 ja n'hi havia 13. Finalment els dia 12 s'observaren i s'escoltaren dos mascles de **Mallerenga de bigotis** *Panurus biarmicus* a l'Encanyissada, delta

de l'Ebre, una espècie que ha sofert una alarmant disminució al nostre país.

Agost

El **Martinet dels esculls** de la Punta de la Banya va ser vist per darrer cop el dia 18; per detalls del plomatge possiblement es tractava de l'exemplar citat a la mateixa zona el 2002. També al Delta es van citar tres presumptes híbrids: un amb plomatge 'de piano' (plomes blanques i negres al-

yella *Tadorna ferruginea* 'd'origen desconegut': el dia 22 es va veure un juvenil a l'estany d'Europa i al Cortalet, PN Aiguamolls de l'Empordà. Tres **Morrells xocolaters** *Aythya nyroca* força primerencs van ser detectats aquest mes: un juvenil els dies 2 i 3 a l'Encanyissada i 2 exemplars el dia 11 als aiguamolls de l'Empordà. Un **Falcó de la reina** *Falco eleonorae* adult de fase clara fou observat al Fangar el dia 6. Les **Fotges banyudes** *Fulica cristata* allibera-

Híbrids entre Ànec canyella i Oca egípcia
Tadorna ferruginea x *Alopochen aegyptiacus*.

David Elías

ternades) vist a partir del dia 9 i dos de coloració grisa, molt semblant al poll trobat mort el mes anterior, vistos a partir del dia 2. Fora de l'Ebre, només es van citar **Agrons blancs** al delta del Llobregat els dies 20 i 28, a banda de dos exemplars sobrevolant el barri de Sant Andreu a Barcelona el dia 27. Fins a 23 parelles de **Capó reial** *Plegadis falcinellus* van criar al delta de l'Ebre. Fora d'aquesta àrea es va veure un ex. al Matà, Aiguamolls, el dia 19. L'agost, com altres anys, va portar **Ànecs can-**

des al País Valencià arribaren un altre any al delta de l'Ebre, un exemplar al Garxal el dia 1 amb dos exemplars a partir del dia 10 i un exemplar al Canal Vell el dia 13, totes amb collar blanc. Ja a finals de mes, dos **Corriols pit-roig** *Charadrius morinellus* foren detectats en migració el dia 29 als aiguamolls de l'Empordà. La raresa del mes, però, va ser una **Daurada petita del Pacífic** *Pluvialis fulva* vista a la maresma de les Filipines, delta del Llobregat entre els dies 28 i 30. La maresma de les Filipi-

nes va acollir també altres ocells interessants: un **Territ Pectoral** *Calidris melanotos* a partir del dia 30, trobat mentre es cercava el *Pluvialis fulva* i una **Siseta** el dia 23, mentre que al delta de l'Ebre n'hi havia un mínim de 15 exemplars en diferents localitats durant tot el mes. El pas de **Territs de Temminck** es va incrementar amb set ocells al delta de l'Ebre a partir del dia 3, quatre ocells als Aiguamolls els dies 18 i 19 i un al Llobregat el dia 20. D'altres limícoles interessants foren una **Siseta Cendrosa** *Xenus cinereus* al Cortalet, aiguamolls de l'Empordà, el dia 5 i una femella adulta d'**Escuraflascos becfi** *Phalaropus lobatus* al Fangar, delta de l'Ebre, de l'11 al 15. Una observació molt interessant fou la d'un poll volander híbrid entre **Xatrac comú** *Sterna hirundo* i **Xatrac rosat** *Sterna dougallii*, a la platja de l'illa de Buda, molt prop de la colònia on el mes de juny s'observà un adult de la segona espècie i on als anys seixanta s'hi va reproduir alguna parella. L'agost també va portar almenys 12 **Fumarells alablancs** *Chlidonias leucopterus*: un 2n estiu el dia 4 i un adult el dia 23 al Canal Vell, tres i set adults a la gola Nord, associats a un grup de 535 **Fumarells negres** *Chlidonias niger*, els dies 7 i 9, tots al delta de l'Ebre; un adult també els dies 4 i 22 als Aiguamolls, a més d'un al Llobregat el dia 28. A mitjans d'aquest mes es van notar els moviments postreproductius de la **Gavina Corsa** *Larus audouinii*; així el dia 15 hi havia més de 500 exs. al port de Tarragona i es van llegir 42 anelles de PVC d'exemplars procedents del delta de l'Ebre. Els dies 15 i 22 es va citar una **Boscarla d'aigua** *Acrocephalus paludicola* al Matà, PN

Escuraflascos becfi
Phalaropus lobatus

David Bigas

Aiguamolls de l'Empordà, i el dia 14 es va anellar una **Bosqueta icterina** *Hippolais icterina* de 1r hivern al Canal Vell.

Setembre

Un altre **Agró blanc** va ser vist sobre Barcelona el primer dia d'aquest mes, en el mateix dia que també hi havia dos exs. al delta del Llobregat. Durant aquest mes, i fora de l'Ebre, on va ser regular, es van produir observacions al Llobregat amb un total mínim de 10 exemplars, i una altra als Aiguamolls el dia 21. Hi havia uns 64

Bosqueta pàl·lida
Hippolais pallida opaca

Sebastià

Capons reials *Plegadis falcinellus* prop del Canal Vell, delta de l'Ebre el dia 1. Al Llobregat se'n van veure dos entre els dies 22 i 27. Els híbrids d'**Ànec canyella** i **Oca egípcia** continuen a l'Ebre almenys fins al dia 6, mentre que un mascle pur d'**Ànec canyella** es

va veure als Aiguamolls el dia 10. Tres **Morells xocolaters** *Aythya nyroca* eren al Canal Vell, delta de l'Ebre, el dia 30. La migració de rapinyaires va produir una observació d'**Arpella pàl·lida russa** *Circus macrourus*, un mascle, el dia 15 sobre Collserola. Als Pirineus, un adult en fase clara de **Falcó de la reina** *Falco eleonora* va sobrevolar el coll de Pal, serra Cavallera (Ripollès) el dia 11. El dia 22 un mascle de **Falcó cama-roig** *Falco*

vespertinus es va albirar a la maresma de les Filipines, delta del Llobregat. De forma sorprenent i interessant, es va veure molt a prop una **Guatlla maresa** *Crex crex* als aiguamolls del Baix Ter, l'Estartit, el dia 18. Després de la citació de l'agost, el setembre va produir dues citacions més de **Corriol pit-roig**: un al Llobregat el dia 26 i un altre a la Tancada, delta de l'Ebre entre els dies 15 i 23. També a l'Ebre hi havia 7 **Sisetes** al Garxal el dia 1, i 2 al Fangar el dia 5. Al Llobregat el juvenil de **Territ pectoral** trobat l'agost va continuar a les Filipines fins al dia 10. De forma gairebé sorprenent, un segon juvenil, diferent de l'anterior, es va trobar al mateix lloc el dia 23. A la mateixa maresma, un **Territ de Temminck** va ser vist entre els dies 1 i 5. A l'Ebre n'hi havia dos més el dia 6 i entre els dies 15 i 23. La quantitat de **Fumarells alablancs** va pujar aquest mes: un juvenil al Llobregat el dia 3, un adult a l'Ebre el dia 5 i un juvenil l'endemà, un altre juvenil al Llobregat el dia 13 i dos mes els dies 18 i 19.

El dia 26 es va detectar la primera **Piulla grossa** *Anthus richardi* en migració: un exemplar al delta del Llobregat. L'anellament més interessant del mes va ser una **Bosqueta pàl·lida** *Hippolais pallida opaca*, anellada al Canal Vell, delta de l'Ebre el dia 6.

NOVETATS AVIFAUN STIQUES

Octubre

Es va veure un **Cabussó gris** *Podiceps grisegena* prop de la platja a Empuriabrava, a la badia de Roses el dia 11. L'**Agró blanc** va ser abundant durant tot el mes, amb màxims de 9 exemplars al Llobregat (rècord local) entre els dies 2 i 3, un al Baix Ter el dia 9 i cinc als Aiguamolls el dia 13, amb un exemplar entre Belcaire i Linyola, Lleida, el dia 18. Els únics **Capons reials** vistos fora de l'Ebre van ser un al Llobregat el dia 3 (dos l'endemà) i dos més als Aiguamolls el mateix dia 4. De forma sorprenent, la segona citació històrica d'**Oca de galta blanca** *Branta leucopsis* al delta del Llobregat va ser la d'un bàndol de cinc individus que van sobrevolar la Vidala i la maresma de les Filipines el matí del dia 6 durant la celebració del dia mundial dels ocells. Al mateix delta, un **Èider** *Somateria mollissima* de 1r hivern vist el dia 1, prop de la costa del riu, va ser recollit l'endemà i dut al centre de Torreferrussa per a la seva recuperació. Al Canal Vell es continuaven controlant els **Morells xocolaters** (dos ocells al llarg de tot el mes) i es van observar dos **Xarxets marbrencs** *Marmaronetta angustirostris* el dia 8 i es va anellar un 1r hivern de **Rasclat** *Porzana pusilla* el dia 16. També al delta de l'Ebre es va observar una **Fotja banyuda** marcada, aquest cop a l'Encanyissada, el dies 5 i 6, mentre que dues encara eren al Garxal el dia 1. Aquesta localitat va aplegar dues citacions de limícoles força interessants el mateix dia: la tercera **Daurada petita americana** *Pluvialis dominica*, un 1r hivern, va ser vist el dia 17, cinc minuts després de trobar el segon **Tetolet beclarg** *Limnodromus scolopaceus* per a Catalunya, també un 1r hivern, ambdós als arrossars dels Panissos, delta de l'Ebre. Aquest darrer limícola americà es va detectar a la zona fins al dia 23 i va coincidir amb una citació simultània d'un altre **Tetolet beclarg** a Mallorca. Si fins el setembre es duïen dos **Territs pectorals** al Llobregat, el darrer exemplar del setembre va restar fins al dia 7, i el dia 1 va coincidir amb

un adult de la mateixa espècie a ca l'Arana, el tercer territ pectoral del Llobregat de la tardor de 2002. Als Aiguamolls també van tenir **Territ pectoral** amb un juvenil entre els dies 3 i 6 i un segon juvenil, diferent de l'anterior, entre els dies 16 i 18. En total, doncs, aquesta tardor es van veure cinc exemplars a Catalunya. Al delta de l'Ebre hi havia 14 exemplars de **Territ de Temminck** als arrossars dels Panissos, mentre que als Aiguamolls també va aparèixer un únic exemplar el dia 6. Al Llobregat es van veure els dos darrers **Fumarells alablancs** el dia 5 i a l'Ebre dos exemplars adults al Garxal i el Goleró el dia 1 i un exemplar adult el dia 8 al Canal Vell. Durant l'octubre es van citar un parell de **Piules grosses**: als Aiguamolls el dia 6 i el 16 i una a l'Ebre, al costat del camp dels limícoles americans el dia 17. També del delta de

ra d'un **Papamosques menut** *Ficedula parva*. El dia 6 es va anellar un ex. jove a ca l'Andreu, Tiana (Maresme) que suposa el segon anellament d'aquesta espècie a Catalunya.

Novembre

Els **Agrons blancs** citats el novembre ja es trobaven a les zones més o menys d'hivernada com el Llobregat (entre els dies 12 i 14), delta de l'Ebre (desenes) o l'aiguabarreig Segre-Cinca, el dia 10, amb un altre a Sant Miquel (Noguera) el mateix dia. El dia 24 n'hi havia un prop de Manlleu (Osona). Un dels presumptes híbrids grisos de **Martinet dels esculls** i **Martinet blanc** vistos a l'estiu continuava al delta de l'Ebre. Es van veure dos **Capons reials** fora de l'Ebre: un al Matà, Aiguamolls, el dia 5 i un altre al Llobregat el dia 19. Després que la tempora-

Tetolet beclarg
Limnodromus scolopaceus

David Bujals

l'Ebre va venir la citació d'un possible **Tord golanegre** *Turdus ruficollis atrogularis* el dia 12: un primer hivern que podria esdevenir la primera observació per a la península Ibèrica coincidint amb d'altres observacions de l'espècie a la resta d'Europa. També procedents de l'est es van detectar dos **Mosqueters siberians** *Phylloscopus collybita tristis*, els dos anellats els dies 17 i 20 a Tiana (Maresme). A l'Ebre es va anellar un **Mosqueter Ibèric** *Phylloscopus ibericus* el dia 13. Una de les citacions més inesperades d'aquest mes va ser la captu-

da anterior acollís, per primer cop, la hivernada d'**Oca riallera grossa** *Anser albifrons* al Llobregat, el dia 11 va arribar a cal Tet un grup de tres juvenils d'aquesta espècie (!), segona citació per a la zona i 6a per a Catalunya, que es van quedar entre aquesta zona i la Ricarda fins al 2003. Una altra sorpresa la va produir la troballa, després de les citacions de la primavera de 2002, d'un mascle de **Xarxet de Carolina** *Anas carolinensis* el dia 30 al Cortalet, PN Aiguamolls de l'Empordà, el 2n per a Catalunya. Al delta de l'Ebre es van veure

David Bigas

Cuereta blanca endolada
Motacilla alba yarrellii

per darrer cop al Canal Vell els dos **Morells xocolaters** el dia 5, tot i que a partir del dia 7 es van relocalitzar a l'Encanyissada, on foren controlats fins a finals d'any. En aquest mateix indret es detectà un pas intens de **Grues** *Grus grus* des de primers de mes, amb un grup destacable de 42 exemplars aturats als arrossars del Canal Vell els dies 22 i 23, mentre que els **Territs de Temminck** continuaven veient-se als arrossars dels Panissos; ara, però, el grup ja era de 16 exemplars. Prop del cementiri de Deltebre va ser vist un mascle adult de **Cuereta blanca endolada** *Motacilla alba yarrellii* des del dia 5 i fins a final de mes, encara que la cita del passeriforme més interessant del mes va ser la d'una **Boscarla dels arrossars** *Acrocephalus agricola* anellada al Canal Vell el dia 27. Al Llobregat, al mateix lloc on havia estat citat en anys anteriors, es va comunicar la citació d'un **Mosquiter de doble ratlla** *Phylloscopus*

inornatus vist breument el dia 2. Durant aquest mes es va comprovar un cas curiós de reproducció en una època de l'any atípica: el dia 4 es trobava un niu de **Cogullada Vulgar** *Galerida cristata* amb tres polls a Tivissa (Ribera d'Ebre)!

Desembre

Una **Calabria grossa** *Gavia immer* de 1r hivern va ser observada a la badia dels Alfacs, delta de l'Ebre, a partir del dia 22 i fins a finals d'any. Es van tornar a fer recomptes de **Baldriga balear** *Puffinus mauretanicus* hivernants: a principis de mes n'hi havia 46 al cap de Creus, 310 a la costa dels Aiguamolls, 600 al Llobregat, 8 a Torredembarra, i 450 entre Vinaròs i el delta de l'Ebre. A mitjans de mes la xifra a Catalunya voltava els 2.000 exemplars, mentre que a finals de desembre n'hi havia 330 als Aiguamolls, 10 al Llobregat i 70 a l'Ebre: 4.580 ocells eren a les costes de Castelló, tot demostrant la gran mobilitat d'aquesta espècie.

De les citacions d'**Agró blanc**, cal destacar tres ocells a l'aiguabarreig Segre-Cinca el dia 16, dos a Tèrmens (Noguera) el dia 27 i un de mitjans a finals de mes a Torelló (Osona). Tot el desembre van continuar les **Oques rialleres grosses** al delta del Llobregat i el **Xarxet de Carolina** als aiguamolls de l'Empordà. El dia 27 aparegué un híbrid, tal com va passar el mes de març. El dia 1 va arribar un **Ànec mandari** *Aix galericulata* al delta del Llobregat que va restar a l'àrea fins al 2003. Un mascle de 1r hivern de **Morell buixot** *Aythya marila*, es va veure al port del Fangar, delta de l'Ebre, el dia 7 i posteriorment relocalitzat a l'Encanyissada el dia 9, on hi va romandre fins a finals d'any. D'**Èiders**, després de l'exemplar portat a recuperació al Llobregat durant la tardor, va haver-hi una femella davant la Bunyola el dia 21 i 4 des del dia 4 fins a final d'any davant dels Aiguamolls, a Girona. Una citació molt interessant va ser la d'una **Daurada Petita del Pacífic** *Pluvialis fulva* vista en un grup de 70 **Daurades grosses** al delta de l'Ebre el dia 27, per tant hivernant entre nosaltres. Només un dia, però, el 23 va ser citada una **Fredaluga gregària** *Vanellus gregarius* als Aiguamolls. El dia 4 ja s'havia trobat una **Gamba groga petita** *Tringa flavipes*, ja gairebé anual, als aiguamolls de l'Empordà. I un adult de **Gavinot** *Larus marinus*, el 5è per a Catalunya des del 1985, va ser citat a la costa dels Aiguamolls el dia 26. A l'Ebre, la **Cuereta blanca endolada** trobada al novembre es va veure fins al dia 13.

RICARD GUTI RREZ I DAVID BIGAS.
rgutierrez@correu.gencat.es

Oryx

La botiga de l'amant de la natura

La millor llibreria de natura amb més de 6.000 títols nacionals i de l'estranger: Poyser, Academic Press, Helm, Pica Press, OUP, CUP, Lynx, Collins, MacMillan, Willmann Bell, BTO ... Òptica terrestre i complements de Swarovski, Kowa, Leica, Nikon, Opticron, Optolyth, Bushnell, ... i tot el necessari per al naturalista de camp: ornitologia, entomologia, botànica, astronomia, menjadores de jardí, caixes niu per a diferents espècies. NOVA SECCIÓ D'ANELLAMENT: pèsols, balances Tanita, alicates Lambournes, regles, peus de rei, xarxes, etc.

NOU CATÀLEG 2003
Demana'l gratuïtament

c/ Balmes, 71
08007 Barcelona
Tel.: 93 418 55 11
Fax: 93 418 81 17
oryx@weboryx.com
www.weboryx.com

ORYX esponsoritza la secció novetats bibliogràfiques

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

del Moral, J.C., Molina, B., De la Puente, J. & Pérez-Tris, J. 2002

Atlas de las aves invernantes de Madrid 1999-2001

SEO Monticola y Comunidad de Madrid. Madrid.

El primer que sorprèn d'aquest llibre és el fet que un grup reduït de 76 persones i en només dos hiverns, hagin pogut realitzar tot el treball de camp de prospecció dels ocells hivernants de Madrid, per publicar-ho tot seguit solament un any més tard. Aquesta celeritat en el seu procés d'elaboració ha propiciat que molta gent hagi rebut la seva aparició com una inesperada sorpresa.

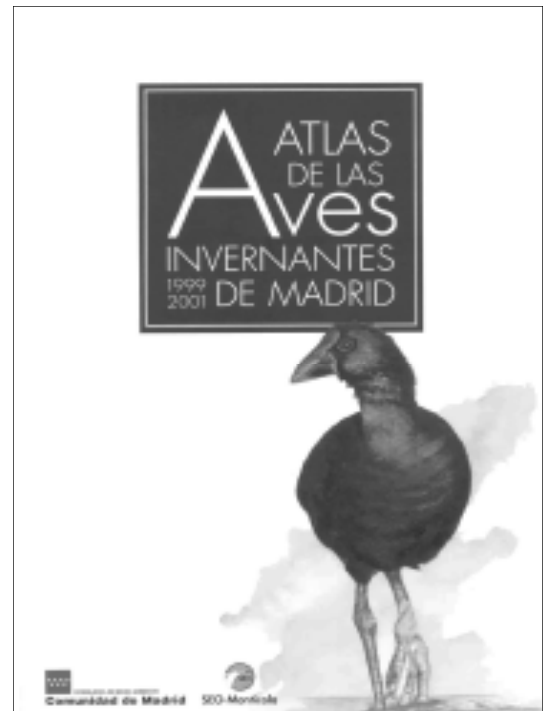
La primera impressió al fullejar el llibre és bona, sobretot pel disseny gràfic i els vistosos colors de l'edició, d'on, a primer cop d'ull, queda patent que els mapes de distribució dels ocells hivernants també aporten informació de la seva abundància relativa a nivell del quadrat UTM de 10 x 10 km.

De fet, es tracta del primer atlas d'ocells hivernants amb cara i ulls publicat a Espanya, tot i que existeix un precedent de distribució hivernal per UTM en un atlas fet a la província d'Osca (Woutersen, K. & Platteeuw, M. 1998. *Atlas de las aves de Huesca*. K. Woutersen Publicaciones). També és el primer atlas a Espanya que incorpora dades sobre l'abundància relativa de les espècies, si bé a nivell Ibèric existeix un precedent a Portugal, també per ocells hivernals (Elias *et al.* 1999. *Atlas of the wintering birds in the Baixo Alentejo: 1992-1995*. A Rocha Occasional Publication 1. Merseyside).

El llibre presenta uns capítols introductoris on explica la geografia física i els tipus d'hàbitats de la comunitat de Madrid, la metodologia, i la biogeografia i conservació, per després passar a descriure les espècies hivernants: la seva distribució general i els seus moviments, i les seves preferències d'hàbitat.

La informació gràfica bàsica que presenta aquest atlas és la distribució dels ocells hivernants en un mapa amb reticle UTM de 10 x 10 km. En el cas dels ocells diürns, també es quantifica la seva abundància relativa dins de cada UTM segons el nombre de contactes realitzats per a cada 10 hores d'esforç de prospecció. Aquesta mesura no és una densitat, però permet contrastar el grau d'abundància entre diferents quadrícules i també entre les espècies. En el cas dels ocells nocturns es limita a donar informació de la seva distribució hivernal sense entrar en més detalls, i en els ocells pels quals existeixen censos específics, com ara els aquàtics o aquells que s'agrupen en dormidors, adjunten un mapa addicional amb el nombre d'individus per a cada punt mostrejat, i si es disposa de dades, una gràfica de tendència demogràfica per anys.

A part de la distribució geogràfica dels ocells hivernants a Madrid, potser el més interessant és l'anàlisi que es fa de l'abundància dels ocells en funció del pis bioclimàtic en què s'han trobat i dels ambients o hàbitats utilitzats. La metodologia aplicada va consistir en la prospecció de cada tipus d'hàbitat amb un esforç proporcional a la seva superfície dins de l'UTM, segons una anàlisi prèvia feta sobre cartografia d'hàbitats, d'on es facilitava a cada col·laborador la superfície i el temps de prospecció que havia d'invertir per a cada hàbitat en les seves quadrícules. D'aquesta manera, podem consultar gràficament el grau de preferència pels diferents hàbitats que té cada espècie durant l'hivern. Així, per

exemple, la Mallerenga petita *Parus ater* a Madrid té una marcada preferència per les pinedes de pi roig *Pinus sylvestris*, i molta menys pels altres tipus de pinedes, i és gairebé inexistent a les roures.

Al final del llibre s'esmenten breument totes aquelles espècies hivernants que són molt escasses o ocasionals a la comunitat autònoma, tant de citacions actuals com de pretèrites. També hi ha annexos on es tabulen diverses informacions que fan referència a la superfície de cada hàbitat, resums de resultats per a cada UTM, recuperacions hivernals d'ocells anellats, abundància per espècies, estatus i estat de conservació de les espècies, etc.

Per acabar, manifestar la importància d'una obra d'aquest tipus pel seu caràcter pioner a Espanya, i felicitar als autors per la rapidesa d'execució i publicació, si bé això darrer potser ha anat en detriment del contingut d'alguns dels textos.

VITTORIO PEDROCCHI

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

Associació per a la Defensa de la Natura. 2002

Atles dels ocells nidificants d'Andorra

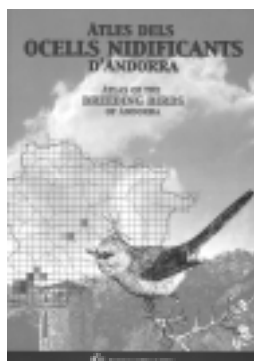
ADN. Andorra la Vella.

Just a punt de compilar la segona edició de l'atles dels ocells nidificants de Catalunya, s'ha publicat l'atles d'Andorra, un magnífic treball realitzat per l'Associació per a la Defensa de la Natura d'Andorra. Sens dubte, una obra molt oportuna i que serà un complement ideal de l'atles català.

Com a element més destacable s'ha d'esmentar que aquest atles s'ha realitzat amb un reticle d'1x1 km (tot i que no UTM, cosa que no el fa del tot compatible amb altres treballs existents). Malgrat que aquesta era l'escala més lògica en un país de la mida d'Andorra, no per això deixa de ser especialment lloable si es té en compte que afecta un país d'orografia alpina, amb la major part del territori per sobre els 1.500 metres (el 24% són muntanyes per sobre els 2.400 metres), indrets de molt difícil accés que requerien aproximacions prèvies i un temps sovint advers que dificulta notablement el treball de camp. Cal, per tant, felicitar els autors per aquesta elecció i no haver-se acontentat amb una escala de 5x5 km, que ja per si mateixa hauria

estat prou meritòria, tot i el sobreesforç necessari. En total s'ha fet una mostra de 502 quadrícules entre els anys 1992 i 1996, amb una dedicació efectiva de 4.700 hores de camp. El temps invertit en cada quadrícula oscil·la entre les 0,5 i les 22,5 hores segons les seves característiques i el nombre d'espècies que s'hi esperava trobar en funció de la diversitat d'hàbitats. Al gruix de les quadrícules s'hi dedicà un mínim de 5 hores i només 34 quadrícules van ser observades en un període inferior a 1 hora, fet que manifesta una cobertura força homogènia del territori.

Malgrat que hi han participat al voltant d'una quarantena de col·laboradors, la major part de les dades, textos i capítols introductoris han estat generats per mitja dotzena de persones, cosa que encara ens fa valorar més l'esforç realitzat. Pel que fa al resultat final de l'obra, cal esmentar que la informació ha estat analitzada amb rigor, que es mostra un excel·lent coneixement del territori i la fauna, i que tot aquest coneixement que-

da perfectament reflectit als capítols introductoris i als textos de les espècies. En aquests, al costat de cada mapa, es descriu la distribució de l'espècie a Andorra, es compara amb la informació prèvia existent o amb la de localitats veïnes i s'analitza els requeriments ecològics que expliquen

la seva distribució.

Entre la informació complementària cal destacar els capítols on es descriu el medi físic, el medi humà i els canvis esdevinguts en aquest país durant els darrers anys, així com l'impacte que aquests canvis han tingut sobre els ocells. És especialment interessant també l'apartat de conservació, en el qual s'avalua l'estat de les espècies presents a Andorra, es plantegen estratègies per a la seva conservació i s'elabora un catàleg de les àrees de major importància per als ocells.

En resum, ens trobem davant una obra esplèndida sobre l'avifauna andorrana, indispensable per a qualsevol estudiós dels Pirineus.

JOAN ESTRADA

OBITUARI

Francisco Hernández Carrasquilla

El passat dia 16 de març va morir Francisco Hernández Carrasquilla als 38 anys d'edat, víctima d'una llarga i penosa malaltia. En Fran era el coordinador de la Oficina de Espècies Migratòries del Ministerio de Medio Ambiente i treballava per a SEO/BirdLife. Anteriorment havia estat conservador d'ocells del Museu Nacional de Ciències Naturals, fins que va ser contractat per SEO/BirdLife per substituir a Paco Can-

tos en l'Oficina de Anillamiento del Ministerio de Medio Ambiente. Era especialista en fòssils d'aus i un dels més entusiastes dels anelladors del grup ornitològic del Pardo. Darrerament havia publicat dos treballs a la revista *Ardeola* sobre la Grua Damisel·la a la península Ibèrica (*Ardeola* 46: 97-100) i sobre una nova espècie de voltor anomenat *Aegypius prepyrenaicus* (*Ardeola* 48: 47-53). Durant la seva estada a l'Oficina de Anillamiento va impulsar la informatització de les bases de dades, l'establiment de noves competències rela-

cionades amb el Conveni de Bonn i el principi de la redacció d'una estratègia científica per a l'anellament a Espanya. Tot i les seves obligacions familiars i laborals en Fran era d'aquella mena d'ornitòlegs que sempre trobava algun moment lliure per anellar els polls dels estornells que criaven prop de casa seva o d'aquell niu de Botxí que controlava assiduament. Els que el vàrem conèixer en podem destacar el seu caràcter afable i dialogant i la seva il·lusió per la feina que desenvolupava. Deixa vídua i dos fills de poca edat. Descansi en pau.

AGENDA

CAMPANYES

2 de març al 30 de maig

Campanya d'anellament Piccole Isole 2002 als Aiguamolls de l'Empord

Nova campanya d'anellament sobre la migració prenupcial de passeriformes als Aiguamolls inscrita dins el projecte *Piccole Isole*.

Responsable:

Oriol Clarabuch. Tf. 656327223

16 d'abril al 15 de maig

Campanya d'anellament Piccole Isole 2002 al delta de l'Ebre

L'estació de Canal Vell a Deltebre estarà en funcionament des del 16 d'abril fins al 15 de maig, i es farà un seguiment del pas primaveral de passeriformes.

Responsable: Sergi Sales

Tf. 616 994030 / 977 267082

CURSOS DE L'ICO

Informació : www.ornitologia.org

5-9 de maig

Sortida de camp el 10 de maig

Mètodes per censar ocells i utilitats pràctiques

Dirigit a ornitòlegs interessats en els censos d'ocells que vulguin aprofundir en les seves aplicacions.

Informació: Sergi Herrando.

Tf. 93 458 78 93

12-15 i 19-22 de maig; sortida de camp el 24 de maig

Curs teòric d'introducció a l'anellament

(Museu de Zoologia, Barcelona)

Dirigit a aquelles persones amb coneixements d'ornitologia que vulguin iniciar o ampliar la seva formació en el món de l'anellament.

Informació: Raül Aymí.

Tf. 93 319 42 79

26 i 27 d'abril

Curs intensiu d'introducció a l'anellament

(Esterrí d'en neu, Pallars Sobirà)*

26 d'abril

Curs avançat d'anellament.

Muda, datació i sexat

(Banyoles, Pla de l'Estany)*

19 de juliol

Curs avançat d'anellament.

Muda, datació i sexat

(Vilassar de Dalt, Maresme)*

27 d'abril

Jornades d'anellament

(Aiguamolls de l'Empordà)*

15 de juny

Jornades d'anellament

(can Jordà, Santa Susanna, Maresme)*

* Informació:

Gabriel Gargallo Tf. 93 458 78 93

FORMULARI DE SUBSCRIPCIÓ PER AL 2003. Vull fer-me soci de l'ICO per al 2003 per la qual cosa rebré: Butll. GCA, l'Anuari d'Ornitologia, l'Abellerol i la Revista de Anillamiento. Si us plau afegiu les meves dades al directori de subscriptors.

Tipus de quota Familiar (36,06 €) Nom de la parella _____
 Individual (24,04 €) Menor de 18 anys (12,02 €) Data naixement: __/__/__

Nom i cognoms _____

Adreça _____ Ciutat _____

Codi postal _____ Tel. _____ Correu electrònic _____

Domiciliaci bancària En/Na: _____

Autoritzo el Banc/Caixa: _____

Entitat Agència Control N. mero de compte

domiciliat a _____ carrer/plaça _____

perquè carregui en aquest compte bancari del qual sóc titular l'import de les quotes anuals que em pertoquin com a soci subscriptor de l'Institut Catal d'Ornitologia.

Signatura:

_____ a _____ de _____ de 200_____

Institut Catal d'Ornitologia

Museu de Zoologia

Passeig Picasso, s/n

08003 Barcelona

Tel.: 93 319 42 79

Correu electrònic: ico@ornitologia.org

Pàgina web: www.ornitologia.org

